

Конституційне право

УДК 342.72: 353.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14843295>

Медіаправо як інструмент захисту прав громадян у боротьбі з корупцією

Бідзіля Юрій Михайлович,

доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики,
декан філологічного факультету, Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-5134-3239>

Шаркань Василь Васильович,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, Державний
вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9162-5756>

Цвіклінський Михайло Васильович,

аспірант, інженер засобів радіо та телебачення навчальної телерадіостудії
кафедри журналістики, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський
національний університет», м. Ужгород, Україна,
<https://orcid.org/0009-0003-5658-0884>

Прийнято: 21.01.2025 | Опубліковано: 10.02.2025

Анотація: У статті досліджено роль та особливості функціонування медіаправа як інструменту захисту прав громадян у боротьбі з корупцією в Україні. На основі актуальних соціологічних даних проаналізовано стан сприйняття корупції в українському суспільстві: станом на 2024 рік корупція залишається однією з найгостріших проблем, посідаючи друге місце після

збройної агресії Російської Федерації. При цьому спостерігається тенденція до погіршення оцінок її динаміки: зростання рівня корупції відзначило 69,1% населення та 57% представників бізнесу, що суттєво перевищує показники попереднього року.

Значну увагу в дослідженні приділено аналізу нового Закону України «Про медіа» та його впливу на формування антикорупційних механізмів. Розглянуто ключові новації закону, зокрема запровадження вимог щодо прозорості структури власності медіа, контролю за їх фінансуванням та розширення повноважень Національної ради з питань телебачення і радіомовлення.

Досліджено специфіку функціонування медіаправа в умовах воєнного стану, зокрема проблематику забезпечення балансу між вимогами національної безпеки та необхідністю збереження прозорості й підзвітності влади. Приділено увагу питанням доступу до інформації про використання бюджетних коштів у безпековій сфері та проблемі захисту журналістів під час проведення антикорупційних розслідувань в умовах підвищених безпекових ризиків.

На основі даних медіамоніторингу виявлено суттєву диференціацію у висвітленні антикорупційної тематики різними типами онлайн-ресурсів. Встановлено, що онлайн-медіа демонструють більш збалансований підхід, базуючи більшість контенту на конкретних ситуаціях та фактичних даних, тоді як у соціальних мережах переважають емоційні оцінки та песимістичні наративи щодо можливості подолання корупції. Проаналізовано діяльність незалежних антикорупційних медійних проєктів та громадських організацій, які через професійну журналістику та інноваційні підходи до розслідувань відіграють важливу роль у викритті корупційних схем та формуванні антикорупційної культури.

Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення правових механізмів регулювання інформаційного простору з урахуванням специфіки

воєнного часу та вимог євроінтеграції. Запропоновано рекомендації щодо посилення ефективності медіаправа як інструменту протидії корупції, зокрема через розвиток механізмів державної підтримки незалежних антикорупційних медіа, вдосконалення системи захисту викривачів та забезпечення збалансованого висвітлення антикорупційної тематики в різних типах медіа.

Ключові слова: медіа, медіаправо, свобода слова, протидія корупції, журналістські розслідування, антикорупційні органи, демократичні стандарти, сталий розвиток, державні інституції.

Media law as a tool for protecting citizens' rights in the fight against corruption

Yuriy Bidzilya,

Doctor of Science in Social Communications, Professor of the Department of Journalism, Dean of the Faculty of Philology, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5134-3239>

Vasyl Sharkan,

PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Journalism, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9162-5756>

Mykhailo Tsviklinskyi,

Postgraduate student, Engineer of Radio and Television Equipment for the Educational TV and Radio Studio of the Department of Journalism, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-5658-0884>

Abstract: The article examines the role and peculiarities of media law as a tool for protecting the rights of citizens in the fight against corruption in Ukraine. Based on the latest sociological data, the author analyses the state of perception of

corruption in Ukrainian society: as of 2024, corruption remains one of the most acute problems, ranking second after the armed aggression of the Russian Federation. At the same time, there is a downward trend in assessments of its dynamics: 69.1% of the population and 57% of business representatives noted an increase in the level of corruption, which is significantly higher than in the previous year.

The study pays considerable attention to the analysis of the new Law of Ukraine, “On Media”, and its impact on the development of anti-corruption mechanisms. The key innovations of the law are considered, including the introduction of requirements for transparency of the media ownership structure, control over their financing and the expansion of the powers of the National Council on Television and Radio Broadcasting.

The specifics of the functioning of media law under martial law are studied, particularly the problem of striking a balance between the requirements of national security and the need to maintain transparency and accountability of the authorities. Attention is paid to the issues of access to information on the use of budgetary funds in the security sector and the problem of protecting journalists during anti-corruption investigations in the context of increased security risks.

Based on the media monitoring data, a significant differentiation in the coverage of anti-corruption topics by different types of online resources was identified. It is found that online media demonstrate a more balanced approach, basing most of their content on specific situations and factual data, while social media are dominated by emotional assessments and pessimistic narratives about the possibility of overcoming corruption. The article analyses the activities of independent anti-corruption media projects and NGOs, which play an important role in exposing corruption schemes and shaping an anti-corruption culture through professional journalism and innovative approaches to investigations.

The author substantiates the need to improve further the legal mechanisms for regulating the information space, taking into account the specifics of wartime and the requirements of European integration. The author offers recommendations for

enhancing the effectiveness of media law as a tool for combating corruption, in particular through developing mechanisms for state support for independent anti-corruption media, improving the whistleblower protection system, and ensuring balanced coverage of anti-corruption issues in various types of media.

Keywords: media, media law, freedom of speech, anti-corruption, journalistic investigations, anti-corruption bodies, democratic standards, sustainable development, state institutions.

Постановка проблеми. В умовах глибинних трансформацій українського суспільства, зумовлених процесами євроінтеграції та викликами воєнного часу, медіаправо набуває особливого значення як інструмент захисту прав громадян у боротьбі з корупцією. Корупційні правопорушення становлять значну загрозу національній безпеці, демократичному розвитку держави та реалізації конституційних прав громадян. У цьому контексті медіаправо виступає не лише як галузь права, що регулює діяльність засобів масової інформації, а і як важливий механізм забезпечення прозорості, підзвітності влади та захисту прав громадян.

Ухвалення Закону України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року знаменує новий етап розвитку медійного законодавства України, і це також впливає на можливості використання медіаправа в боротьбі з корупцією. Цей закон, розроблений з урахуванням європейських стандартів, створив оновлену правову базу для функціонування медіа в Україні. Особливого значення набувають положення закону щодо прозорості власності медіа, запобігання монополізації медіаринку та забезпечення редакційної незалежності, що безпосередньо впливає на можливості медіа у висвітленні корупційних правопорушень та проведенні журналістських розслідувань.

Євроінтеграційні процеси та отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС висувають додаткові вимоги до ефективності антикорупційної діяльності та ролі медіа в цьому процесі. Імплементация європейських

стандартів у сфері медіаправа створює нові можливості для захисту прав громадян та протидії корупції, зокрема через посилення гарантій доступу до публічної інформації, захист журналістських джерел, розвиток незалежних медіа тощо.

Актуальність дослідження медіаправа як інструменту захисту прав громадян у боротьбі з корупцією зумовлена низкою факторів: необхідністю теоретичного осмислення нових правових механізмів, запроваджених Законом України «Про медіа» та іншими нормативно-правовими актами; потребою в аналізі ефективності імплементації європейських стандартів у сфері медіаправа та їх впливу на антикорупційну діяльність; важливістю розробки практичних рекомендацій щодо використання інструментів медіаправа в протидії корупції за умов цифрової трансформації суспільства. Окрім того, в умовах російської воєнної агресії проти України особливої ваги набуває питання протидії корупції як фактору національної безпеки, адже медіа повинні відігравати ключову роль у забезпеченні прозорості та підзвітності влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукової літератури свідчить про значний інтерес дослідників до проблематики взаємозв'язку медіаправа, громадянського суспільства та антикорупційної діяльності. Теоретичне підґрунтя досліджень протидії корупції закладено в монографії М. Мельника «Корупція – корозія влади» [11], яка визначила основні підходи до розуміння корупції як системного явища. Пошуку системних шляхів подолання корупції в Україні присвячена праця таких авторів, як О. В. Гулак, В. І. Курило, Л. М. Дубчак [6].

Особливої актуальності в контексті нашого дослідження набувають праці, у яких ідеться про роль медіа в антикорупційній діяльності. А. В. Хаванов досліджує вплив ЗМІ на антикорупційну політику та економічну безпеку [26]; Д. О. Булгаков зосереджується на проблемі маніпуляцій у масмедіа як інструменті політичної боротьби [5]. В умовах

воєнного стану важливим є дослідження Ю. Бідзілі, Є. Соломіна, В. Швеця, А. Гелетея та Г. Гецько щодо ролі медіа у формуванні громадської думки, яке демонструє потенціал ЗМІ у консолідації суспільства та протидії загрозам [2]. Ключові аспекти стабільності державної інформаційної системи в умовах терористичних загроз розкрито в праці Ю. Бідзілі, Є. Соломіна, Г. Шаповалової, В. Георгієвської та Н. Поплавської, де обґрунтовано ключові фактори стійкості держави до кіберзагроз [1]. Цінним для розуміння деструктивних явищ у медіасфері, зокрема «джинси» як різновиду корупції у ЗМІ, є дослідження О. С. Стеблинської та І. М. Залялової [22].

З огляду на специфіку воєнного часу важливими є дослідження А. Й. Француза та Р. В. Довгошеї, у якому проаналізовано діяльність інститутів громадянського суспільства у протидії корупції в умовах війни [24]. У цьому ж контексті варто зазначити працю М. С. Уткіної, присвячену впливу громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій [23]. Важливі аспекти взаємодії громадськості та держави в антикорупційній діяльності розкрито також у дослідженнях В. Л. Ортинського [13], В. А. Абдуллаєва [4] і Т. В. Хабарової [25]. Осмислення ролі масмедіа у профілактиці корупційних злочинів представлено в праці М. В. Кікалішвілі [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що, попри значну увагу дослідників до проблематики медіаправа та протидії корупції, низка важливих аспектів залишається недостатньо дослідженою.

Поглибленого вивчення потребує вплив медіакомунікації на формування ставлення громадян до корупції в умовах цифрової трансформації суспільства. Це набуває особливого значення з огляду на результати останнього медіамоніторингу Національного агентства з питань запобігання корупції [21], який виявив суттєві відмінності у висвітленні антикорупційної тематики в онлайн-медіа й у соціальних мережах.

Недостатньо уваги в наукових дослідженнях приділено також аналізу практичної імплементації нових законодавчих механізмів у медіасфері. Особливо це стосується питань забезпечення прозорості медіавласності та запобігання монополізації медіаринку як ключових чинників ефективної антикорупційної діяльності. Ця проблематика потребує дослідження з урахуванням нових реалій, що постають перед Україною в процесі євроінтеграції та адаптації національного законодавства до стандартів ЄС.

В умовах воєнного стану актуалізується також потреба в науковому осмисленні специфіки функціонування медіаправа як інструменту громадського контролю за використанням громадських ресурсів, особливо у сфері оборонних закупівель та майбутньої післявоєнної відбудови. Недостатньо дослідженими залишаються механізми забезпечення балансу між вимогами національної безпеки та необхідністю збереження прозорості й підзвітності влади, а також особливості взаємодії медіа та громадських організацій у реалізації антикорупційних ініціатив у воєнний час.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати сучасний стан та особливості функціонування медіаправа як інструменту захисту прав громадян у боротьбі з корупцією в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати стан сприйняття корупції в українському суспільстві та особливості висвітлення антикорупційної тематики в різних типах медіа на основі актуальних соціологічних досліджень та медіамоніторингу;
- 2) дослідити систему правового регулювання медіасфери як інструменту протидії корупції в Україні, зокрема з огляду на новації в українському законодавстві у зв'язку з процесами євроінтеграції;

3) проаналізувати практичні механізми й перспективи реалізації антикорупційного потенціалу медіаправа через діяльність громадських організацій та незалежних медіа в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку 2025 року Національне агентство з питань запобігання корупції опублікувало результати дослідження «Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність» [10]. Це дослідження демонструє, що корупція залишається однією з найгостріших проблем українського суспільства, посідаючи друге місце після збройної агресії Російської Федерації. За даними опитування, 79,4% населення та 76% представників бізнесу вважають корупцію дуже серйозною проблемою [10, с. 7–8]. Показово, що 91,4% населення та 83,1% бізнесу оцінюють корупцію як поширене явище в Україні, причому ці показники демонструють тенденцію до зростання з 2022 року [10, с. 58]. У 2024 році спостерігалось стрімке погіршення оцінок динаміки рівня корупції: його зростання відзначило 69,1% населення (+7,9% порівняно з 2023 роком) та 57% представників бізнесу (+10,7%) [10, с. 58].

Аналізуючи суспільні очікування щодо подолання корупції, дослідження демонструє сталу тенденцію: протягом останніх чотирьох років і громадяни, і представники бізнесу послідовно визначають ключовими суб'єктами, що відповідальні за подолання корупції, Президента України та Офіс Президента, Верховну Раду України та Національне антикорупційне бюро України. Водночас примітно, що 2024 рік позначився подальшим зниженням довіри суспільства до ефективності антикорупційних заходів, що їх реалізують державні інституції [10, с. 59].

Важливим аспектом є готовність громадян повідомляти про корупційні прояви. 2024 року частка населення, готового повідомляти про факти корупції, зросла до 12,3% (порівняно з 10,2% у 2023 році). Натомість у бізнесовому середовищі спостерігається негативна тенденція – показник знизився до 21,3% після стабільного рівня 26–27% у 2022–2023 роках [10, с. 53].

Показово, що частка осіб, які схвалюють діяльність викривачів корупції, в аудиторії бізнесу залишається вищою (85,8%), ніж серед населення (74,3%). При цьому у 2024 році серед населення цей показник зріс на 7%, тоді як серед бізнесу знизився на 3,8% [10, с. 55].

Суттєвою проблемою залишається низький рівень обізнаності з гарантіями правового захисту викривачів – тільки 16,8% населення належно обізнані з цими механізмами. Цей показник залишається практично незмінним протягом 2022-2024 років [10, с. 56].

Наведені дані свідчать про критичну необхідність посилення ролі медіа як інструменту протидії корупції, зокрема через підвищення прозорості діяльності державних органів, інформування про механізми захисту викривачів та формування активної антикорупційної позиції в суспільстві.

У цьому контексті важливо згадати про результати «медіамоніторингу інформаційного простору», проведеного у третьому кварталі 2024 року Центром контент-аналізу на замовлення Національного агентства з питань запобігання корупції [21]. Дослідження виявило суттєву диференціацію у висвітленні антикорупційної тематики різними типами медіа.

Українські онлайн-медіа демонструють більш збалансований підхід до висвітлення корупційної проблематики, причому 59% їх контенту базується на конкретних ситуаціях та фактичних даних. Натомість у соціальних мережах переважають емоційні оцінки та загальні міркування (66% контенту), часто з песимістичним забарвленням щодо можливості подолання корупції.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що в соціальних мережах, звідки 84% українців отримують новини, песимістичний наратив про нездоланність корупції отримав значно більше поширення (53 мільйони контактів) порівняно з традиційними медіа (4 мільйони контактів). При цьому серед джерел такого контенту виявлено ресурси, що перебувають у полі зору правоохоронних органів через можливу антиукраїнську діяльність.

У висвітленні типів корупції і онлайн-медіа, і соціальні мережі зосереджують основну увагу на інституційній корупції (65% та 75% відповідно), значно менше уваги приділяючи корпоративній та побутовій корупції. Примітно, що лише 4% публікацій присвячені превентивним антикорупційним заходам, хоча цей показник демонструє тенденцію до зростання.

Важливо зазначити, що в більшості випадків (88%) суб'єктами викривання або подолання корупції виступають правоохоронні та антикорупційні органи, тоді як роль громадськості та журналістів-розслідувачів висвітлюється значно менше (12% повідомлень) [21].

Такі результати медіамоніторингу, з одного боку, свідчать про необхідність посилення уваги до громадського сектору в антикорупційній діяльності та його медійного висвітлення, а з іншого – указують на необхідність удосконалення правових механізмів регулювання інформаційного простору, особливо в частині соціальних мереж, для забезпечення більш об'єктивного та конструктивного висвітлення антикорупційної тематики.

Медіаправо як інструмент захисту прав громадян у боротьбі з корупцією спирається насамперед на конституційне підґрунтя – статті 32, 34 та 36 Основного Закону, що закріплюють право на інформацію, свободу слова та об'єднань [9]. Це створює основу для розвитку медіасфери як дієвого механізму протидії корупції.

Аналіз сучасного стану медійного законодавства під кутом зору боротьби з корупцією свідчить про формування комплексної системи антикорупційних запобіжників. Це, зокрема, зумовлено й вимогами щодо інтеграції України з ЄС [14].

Законодавче забезпечення доступу до інформації, зокрема й про можливі корупційні зловживання, базується на двох ключових актах: Закон України «Про інформацію» встановлює фундаментальні принципи інформаційних

відносин та права суб'єктів [17]; Закон України «Про доступ до публічної інформації» створює механізми отримання даних про діяльність органів влади, про бюджетні витрати, державні закупівлі тощо [15]. Чіткі строки надання відповідей та відповідальність за порушення створюють правову основу для антикорупційних журналістських розслідувань.

Ключову роль у регулюванні медіасфери відіграє новий Закон України «Про медіа» [18], який запровадив низку вимог, що істотно впливають, зокрема, і на посилення боротьби з корупцією. Насамперед це стосується прозорості структури власності й фінансування суб'єктів у сфері медіа [18, ст. 25–27], оскільки вони зобов'язані розкривати відомості про своїх кінцевих бенефіціарних власників і регулярно оновлювати відповідні дані. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення отримала розширені повноваження та права [18, ст. 90–91]; закон передбачає взаємодію з Національною поліцією України, Службою безпеки України, Державним бюро розслідувань, Національним антикорупційним бюро України, Національним агентством з питань запобігання корупції, Офісом Генерального прокурора й іншими органами при дослідженні питань дотримання вимог щодо структури власності медіа [18, ст. 27], що також є додатковим інструментом у запобіганні корупції. Порушення встановлених вимог передбачає санкції – аж до анулювання ліцензії [18, ст. 62] чи скасування реєстрації [18, ст. 65] медіа.

На членів Національної ради і керівника апарату поширюються вимоги та обмеження Закону України «Про запобігання корупції», включно із заборonoю мати конфлікт інтересів. При призначенні керівника апарату й членів Нацради проводиться спеціальна перевірка відповідно до антикорупційного законодавства [18, ст. 76, 84].

Загалом Закон України «Про медіа» зміцнює антикорупційну інфраструктуру через прозорість та підзвітність суб'єктів медіа. Поєднання вимог до власників, наглядових повноважень Нацради й тісної взаємодії з антикорупційними органами створює умови для більш відкритого

медіасередовища, де корупційні схеми, пов'язані з медіа, стають складнішими для реалізації. Це не тільки сприяє підвищенню якості журналістики та громадського контролю, а й захищає права громадян на доступ до правдивої та неупередженої інформації.

Антикорупційне законодавство формує інституційну базу протидії корупції. Закон України «Про запобігання корупції» встановлює правову основу антикорупційної системи України через регламентацію превентивних механізмів, процедур виявлення та усунення корупційних правопорушень, відповідальності за їх вчинення, а також систему декларування повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції. Ефективність антикорупційних розслідувань має бути забезпечена через журналістів із НАЗК, НАБУ (діє за Законом «Про Національне антикорупційне бюро України») й іншими органами. Така інституційна структура має створити комплексний механізм виявлення та розслідування корупційних правопорушень.

Базовим міжнародним документом у сфері боротьби з корупцією є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 2003 року й ратифікована Україною у 2006 році [8]. Цей документ є обов'язковим для держав-учасниць і слугує основою для розробки національного антикорупційного законодавства, встановлюючи стандарти у сфері запобігання й протидії корупції. У конвенції особливу увагу приділено питанням прозорості державного управління, участі громадянського суспільства в антикорупційній діяльності та захисту осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення. Цей документ слугує додатковою гарантією того, що громадяни, зокрема й журналісти, а також громадські організації матимуть змогу відкрито й безпечно викривати корупцію, впливаючи на підзвітність посадовців і прозорість державного управління. У поєднанні з Конституцією України та національним законодавством про медіа й протидію корупції цей міжнародний акт слугує

зміцненню демократичних процесів та допомагає захищати права громадян від свавільних обмежень. Це, зрештою, є одним із ключових чинників ефективної протидії корупції та розвитку правової держави.

Правовий режим воєнного стану, запроваджений в Україні, створив нові виклики для реалізації медіаправа, зокрема й в антикорупційній сфері. За таких умов необхідна збалансованість двох фундаментальних інтересів: забезпечення національної безпеки та збереження демократичних принципів прозорості й підзвітності влади.

В умовах воєнного стану законодавство передбачає можливість запровадження низки обмежень у медійній сфері, які, однак, мають бути пропорційними та відповідати потребам безпеки. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», військове командування разом із військовими адміністраціями має право регулювати роботу медіа, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів тощо [19, ст. 8]. Водночас у законі приділено увагу гарантіям захисту прав громадян, зокрема документ забороняє використання режиму воєнного стану для захоплення влади чи необґрунтованого обмеження прав і свобод [19, ст. 22].

Одним із ключових аспектів реалізації медіаправа в умовах воєнного стану залишається специфіка доступу до інформації про використання бюджетних коштів. Важливим викликом стало висвітлення можливих корупційних правопорушень у безпековій сфері, адже медійники мають враховувати тонкий баланс між суспільним інтересом у розкритті корупційних схем та необхідністю збереження державної таємниці. Це зумовило потребу в розробці чітких критеріїв та процедур оцінки можливості оприлюднення інформації, які б ураховували як вимоги національної безпеки, так і принципи свободи преси.

Воєнний час актуалізував питання механізмів захисту журналістів, зокрема і їх фізичної безпеки під час проведення антикорупційних розслідувань. Попри те, що законодавство України передбачає гарантії

захисту журналістів, практична реалізація цих норм потребує вдосконалення, особливо в умовах підвищених безпекових ризиків.

Досвід функціонування медіаправа в умовах воєнного стану демонструє, що попри об'єктивні обмеження, зумовлені безпековою ситуацією, роль медіа як інструменту протидії корупції не лише зберігається, а й посилюється. Це вимагає подальшого вдосконалення правових механізмів забезпечення прозорості та підзвітності влади з урахуванням специфіки воєнного часу.

Розвиток незалежної журналістики в Україні характеризується формуванням вагомих антикорупційних медійних проєктів журналістів, які, дотримуючись професійних стандартів, застосовують інноваційні підходи до розслідувань та висвітлення корупції. Важливим трендом стає розвиток спеціалізованих YouTube-каналів, присвячених антикорупційній тематиці. Ці платформи не лише представляють результати журналістських розслідувань у доступному форматі, а й створюють простір для публічного обговорення корупційних проблем і шляхів їх подолання. Особливу увагу привертає діяльність таких антикорупційних ініціатив, як «Bihus.Info» [3], «Слідство.Інфо» [20] й інших провідних антикорупційних проєктів, які в журналістських розслідуваннях регулярно викривають масштабні корупційні схеми в різних сферах суспільного життя.

Важливу роль у посиленні громадського контролю відіграє діяльність антикорупційних громадських організацій, які проводять моніторинг державних закупівель, аналіз декларацій посадових осіб, інформують громадськість про виявлені порушення. Окремо варто зауважити про діяльність Центру протидії корупції, який хоч і не є суто медійним проєктом, однак провадить серйозну інформаційно-аналітичну роботу, створюючи якісний контент для медіа. Центр активно співпрацює з журналістами, надаючи експертну підтримку та аналітичні матеріали для антикорупційних розслідувань [27].

Однак у світлі повідомлень про ймовірне припинення фінансування проєктів, зокрема й медійних, Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) [12], можливо, варто порушувати питання про доцільність стабільного фінансування таких проєктів з українського державного бюджету. В умовах воєнного стану особливо важливою має стати співпраця громадських організацій із спеціалізованими антикорупційними органами у сфері контролю за використанням коштів на оборонні потреби та післявоєнну відбудову.

На окрему увагу заслуговує розвиток громадських ініціатив у сфері антикорупційної освіти й медіаграмотності. Формування антикорупційної культури через медійні продукти, освітні програми та публічні заходи створює довгострокову основу для суспільного несприйняття корупції та активної громадянської позиції у протидії корупційним проявам.

Висновки. У сучасних українських реаліях медіаправо виходить за межі галузі, що регулює роботу ЗМІ, і постає як комплексний інструмент підвищення прозорості та підзвітності державних інституцій. Завдяки новаціям Закону України «Про медіа» формується цілісна система вимог до розкриття структури власності, контролю за фінансуванням медіа, а також розширюються повноваження Національної ради з питань телебачення і радіомовлення. Це посилює взаємодію зі спеціалізованими антикорупційними органами й забезпечує додаткові «запобіжники» від корупційних зловживань.

Українські нормативно-правові акти, зокрема закони «Про доступ до публічної інформації» і «Про запобігання корупції», створюють передумови для антикорупційних розслідувань і підвищення прозорості державних органів. Попри поступове зростання готовності громадян повідомляти про факти корупції, рівень обізнаності щодо гарантій правового захисту викривачів залишається низьким. Це вказує на необхідність розгортання масштабніших інформаційних кампаній та правопросвітницьких заходів, які мають реалізовуватися за підтримки медіа.

В умовах воєнного стану, попри об'єктивні обмеження, роль медіа як інструменту протидії корупції не лише зберігається, а й посилюється, особливо у сфері контролю за оборонними закупівлями та планування післявоєнної відбудови. Водночас актуалізується потреба в чітких критеріях та прозорих процедурах регулювання доступу до інформації з урахуванням вимог національної безпеки.

Дані медіамоніторингу підтверджують, що в соціальних мережах поширюються переважно емоційні оцінки та песимістичні наративи щодо можливості подолання корупції. З огляду на те, що значна частина українців отримує новини саме з онлайн-ресурсів і соціальних мереж, актуальним є завдання вдосконалення правових механізмів, які б стимулювали правдиве та збалансоване висвітлення антикорупційної проблематики, водночас не порушуючи свободу слова.

Успішна діяльність незалежних антикорупційних медійних проєктів та громадських організацій демонструє ефективність професійної журналістики у викритті корупційних схем. З огляду на можливе скорочення міжнародної донорської підтримки актуалізується питання розробки механізмів державного фінансування незалежних антикорупційних медіа за умови збереження їх редакційної незалежності.

Євроінтеграційні процеси стимулюють подальшу адаптацію українського медіаправа до європейських стандартів, зокрема щодо регулювання цифрового середовища, протидії дезінформації та забезпечення медіаплюралізму. Міжнародні зобов'язання України, включно з Конвенцією ООН проти корупції, створюють додаткові гарантії захисту прав громадян та незалежності масмедіа.

Хоча воєнний стан обмежує окремі аспекти діяльності медіа, надмірне застосування обмежувальних заходів може негативно вплинути на принципи відкритості. Тому подальша розбудова якісної правової бази має бути зосереджена на встановленні чітких критеріїв і прозорих процедур, що

регулюють «делікатну» інформацію, зокрема у сфері оборонних закупівель і національної безпеки.

Загалом, медіаправо в Україні постає як вагомий механізм антикорупційної політики, який має розвиватися з огляду на вимоги воєнного часу та євроінтеграційні процеси. Підвищення прозорості власності медіа, створення ефективних механізмів доступу до публічної інформації, захист викривачів і забезпечення незалежності журналістики закладають основу для захисту прав громадян та формування системної протидії корупції навіть за екстремальних умов. Перспективним напрямом подальших досліджень є поглиблене вивчення міжнародного досвіду функціонування медіаправа як інструменту протидії корупції та механізмів його практичної імплементації в Україні.

Список використаних джерел

1. Bidzilya Y. M., Solomin Y. O., Shapovalova H. V., Georgiievskaya V. V., Poplavskaya N. M. The stability of State information in the face of terrorist threats. *Cuestiones Políticas*, Vol. 39, № 70 (2021), 250-269. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3970.16>
2. Bidzilya Y., Solomin Y., Shvets V., Heletei A., Hetsko H. The Media's Influence on Shaping Public Opinion during Martial Law. *Journal of Intercultural Communication*, 24(4), 2024. 146-155. DOI: doi.org/10.36923/jicc.v24i4.979
3. Bihus Info – антикорупційні журналістські розслідування. URL: <https://bihus.info/> (дата звернення: 21.11.2024).
4. Абдуллаєв В. А. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. Вип. 3 (30). С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.1>
5. Булгаков Д. О. Маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби. *Політичне життя*. 2024. Вип. 2. С. 131–136. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.2.17>

6. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. *Право та державне управління*. 2021. Вип. 1. С. 196–201. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.29>
7. Кікалішвілі М. В. Роль мас-медіа у профілактиці корупційних злочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск. Т. 2. С. 102–106. URL: <http://apnl.dnu.in.ua/tom2/23.pdf> (дата звернення: 21.11.2024).
8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31. 10. 2003 р. №995_c16. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 21.11.2024).
9. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.11.2024).
10. Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/07/17/0717b197d9dbfd35baa6d2e939ca43a2e47460785552328ee7bd5e2fdebb05e11548549.pdf> (дата звернення: 21.11.2024).
11. Мельник М. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. Київ: Юридична думка, 2004. 400 с.
12. Мельник Р. Майже 60% опитаних медійників вважають, що зупинка фінансування від США може мати катастрофічні наслідки, — ІМІ. *Детектор media*. URL: <https://detector.media/infospace/article/237898/2025-02-04-mayzhe-60-opytanykh-mediynykiv-vvazhayut-shcho-zupynka-finansuvannya-vid-ssha-mozhe-maty-katastrofichni-naslidky-imi/> (дата звернення: 21.11.2024).
13. Ортинський В. Роль громадянського суспільства та ЗМІ у боротьбі з корупцією. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*.

Серія: «Юридичні науки». 2020. Вип. 3 (27). DOI:
<http://doi.org/10.23939/law2020.27.001>

14. Політова А. С. Протидія корупції в Україні як вимога європейської інтеграції. *Нове українське право*. Том 2 (2022): Спецвипуск. С. 110–117. DOI:
<https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.17>

15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 21.11.2024).

16. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 21.11.2024).

17. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 04.02.2025).

18. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 04.02.2025).

19. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 04.02.2025).

20. Слідство.Інфо. URL: <https://www.slidstvo.info/> (дата звернення: 21.11.2024).

21. Соціальні мережі є драйвером дискурсу про нездоланність корупції та марність боротьби з нею – дані медіамоніторингу. *Національне агентство з питань запобігання корупції: вебсайт*. 20.11.2024. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/sotsialni-merezhi-e-drayverom-dyskursu-pro-nezdolannist-koruptsii-ta-marnist-borotby-z-neyu-dani-mediamonitoryngu/> (дата звернення: 21.11.2024).

22. Стеблинська О. С., Залялова І. М. «Джинса» як різновид корупції у засобах масової інформації. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: *Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної*

конференції (м. Харків, 31 березня 2017 року). Харків, 2017. С. 179–180. URL: https://univd.edu.ua/uk/dir/1870/zbirnyk_tez_dopovidey_v_mizhnarodnoi_naukov_o-_praktychnoi_konferentsii (дата звернення: 21.11.2024).

23. Уткіна М. С. Вплив громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій. *Академічні візії*. 2024. Вип. 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14222885>

24. Француз А. Й., Довгошея Р. В. Інститути громадянського суспільства у протидії корупції в Україні в умовах війни. *Юридичний вісник*. 2024. Вип. 4 (14). С. 144–160. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A20>

25. Хабарова Т. В. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. Вип. 35. С. 178–184. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-20>

26. Хаванов А. В. Роль ЗМІ у антикорупційній політиці та їх вплив на економічну безпеку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2024. Вип. 3(99). С. 21–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2024.3.4>

27. Центр протидії корупції. URL: <https://antac.org.ua/> (дата звернення: 21.11.2024).